

MEDYK BIAŁOSTOCKI

MIESIĘCZNIK UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO W BIAŁYMSTOKU

Nr 06 (144)

LIPIEC - WRZESIEŃ 2016

10 lat

Centrum Medycyny Doświadczalnej

ISSN 1643-3734

CENTRUM
MEDYCYNY DOSWIADCZALNEJ

10 lat Centrum Medycyny Doświadczalnej

Już wiele lat temu naukowcy, aby uzyskiwać wiarygodne i powtarzalne wyniki swoich doświadczeń, zauważyli konieczność ujednoczenia warunków mających wpływ na eksperyment. **Dziś już wiemy, jak ogromne znaczenie na przebieg i wynik badań mają elementy używane na każdym etapie pracy - sprzęty, materiały badawcze, infrastruktura.**

Prof. dr hab. Jacek Nikliński,
kierownik Centrum Medycyny
Doświadczalnej

Ze względu na fakt, że praca z żywym zwierzęciem to wypadkowa wielu czynników wpływających na organizm, niezwykle istotna jest praca na modelach zwierzęcych

hodowanych w specjalistycznych ośrodkach podlegających stałej kontroli zdrowotnej i genetycznej. Dzięki stosowaniu się do rygorystycznych zaleceń hodowli zwierząt, uzyskujemy rzetelne wyniki doświadczeń, pozwalające ocenić wpływ badanego czynnika na żywy organizm. Kolejnym, nie mniej istotnym elementem mającym znaczenie w nowoczesnych badaniach, jest infrastruktura i sprzęt.

W odpowiedzi na rosnące zapotrzebowanie naukowców reprezentujących nauki medyczne, farmaceutyczne i biologiczne w zakresie badań in vivo i in vitro, w 2006 roku powstało Centrum Medycyny Doświadczalnej, wówczas podlegające Akademii Medycznej, a obecnie jednostka Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku. Budowa i wyposażenie Centrum Medycyny Doświadczalnej zostały sfinansowane ze środków Ministerstwa

zwierząt laboratoryjnych oraz prowadzenie badań eksperymentalnych na zwierzętach i liniach komórkowych. Powierzchnia Centrum wynosi ponad 1500 m², a znajdują się tutaj część eksperymentalna z laboratoriami diagnostycznymi i salami operacyjnymi, część hodowlana, pomieszczenie do kwarantanny oraz część gospodarcza. Wszystkie pomieszczenia do hodowli i utrzymania zwierząt w eksperymencie, sale operacyjne i pokoje laboratoryjne są klimatyzowane poprzez nowoczesny system zapewniający optymalne warunki do badań. Warto podkreślić, iż zarówno część hodowlana, jak i część eksperymentalna są objęte stałym nadzorem wizyjnym, dzięki zainstalowanemu systemowi kamer podglądowych.

Centrum Medycyny Doświadczalnej zostało wyposażone w pomieszczenia ze specjalistycznym sprzętem najwyższej jakości do hodowli i utrzymania zwierząt w eksperymencie, w tym indywidualnie wentylowane klatki (IVC) pozwalające na spełnienie najwyższych rygorów sanitarnych. Taki system gwarantuje podwójną barierę zabezpieczającą zwierzę od środowiska zewnętrznego i innych zwierząt znajdujących się w pomieszczeniu, a także chroni personel przed alergenami pochodzenia zwierzęcego.

W barierze hodowlanej zwierzęta utrzymywane są w klatkach konwencjonalnych i klatkach wentylowanych IVC, gdzie hoduje się myszy transgeniczne (np. Inhba null, GATA4), szczepy myszy bezgranicznych z osłabioną odpornością i myszy „bankowe” stanowiące sta-

*CMD jest jedyną w kraju
jednostką uniwersytecką,
która posiada certyfikat DLP
na badania toksykologiczne
wykonywane
na zwierzętach*

Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Wyposażenie zostało uzupełnione ze źródeł europejskich w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego.

Centrum Medycyny Doświadczalnej jest nowoczesnym obiektem, do którego zadań należy hodowla

da zarodowe. W barierze eksperymentalnej zwierzęta utrzymywane są wyłącznie w klatkach indywidualnie wentylowanych IVC. Jednorazowo w pomieszczeniach hodowlanych może przebywać 4000 szczurów lub 18000 myszy. Pomieszczenia w części hodowlanej i w części eksperymentalnej są odizolowane od pomieszczeń ogólnie dostępnych poprzez śluzy osobowo-towarowe, natomiast dostęp do nich ograniczają zamki kodowe. Praca ze zwierzętami o statusie SPF (Specyficzny Pathogen Free - wolne od specyficznych patogenów) daje nam pewność powtarzalności wyników, ponieważ stan zdrowia tych zwierząt jest stale monitorowany na obecność patogenów zgodnie z wytycznymi FELASA (Federacji Europejskich Stowarzyszeń Nauk o Zwierzętach Laboratoryjnych).

Najwyższa jakość hodowli oraz spełnianie rygorystycznych standardów reżimu sanitarnego stanowią pierwszorzędną wizytówkę Centrum Medycyny Doświadczalnej. Dzięki wzorowym warunkom utrzymywania oraz doświadczeniu personelu, zwierzęta hodowane w Centrum znajdują nabywców wśród firm farmaceutycznych i zewnętrznych ośrodków akademickich. Do chwili obecnej wyhodowano w Centrum ponad 175 tys. zwierząt laboratoryjnych, w tym ponad 16 tys. myszy transgenicznymi. Od roku 2007 współpracę z Centrum Medycyny Doświadczalnej nawiązało ponad 40 jednostek, co zaowocowało sprzedażą zwierząt za kwotę ponad 3,5 miliona złotych.

Modele zwierzęce utrzymywane w Centrum służą do nowatorskich eksperymentów prowadzonych w ramach badań immunologicznych, onkologicznych, dermatologicznych, endokrynologicznych, a także w badaniach nad przeszczepami. Doskonała jakość wykonywanych doświadczeń została wyróżniona poprzez przyznanie Centrum Medycyny Doświadczalnej certyfikatu Good Laboratory Practice (GLP, Dobra Praktyka Laboratoryjna). Warto podkreślić, iż Centrum jest pierwszym ośrodkiem akademickim w Polsce, jaki odznaczono wspomnianym certyfikatem. To właśnie w Centrum Medycyny Doświadczalnej prowadzone są badania nad potencjalnymi lekami, ich właściwościami fizykochemicznymi, farmakokinetycznymi i toksycznymi. Rygory pracy są najwyższe, ponieważ przy testowaniu substancji chemicznych o możliwych właściwościach leczniczych nie można pozwolić sobie na żadne niedociągnięcia. W zamian za spełnienie wysokich kryteriów, wyniki badań z laboratorium odznaczone certyfikatem GLP są niepodważalne i uznaje się je na całym świecie. Nic więc dziwnego, że do Centrum zgłaszają się firmy farmaceutyczne i zewnętrzne ośrodki akademickie z prośbą o prowadzenie badań właśnie w tej jednostce. Doświadczenie i profesjonalizm zespołu z Centrum Medycyny Doświadczalnej pozwala na prowadzenie hodowli zwierząt i badań doświadczalnych zgodnie ze standardami europejskimi. ■

PROF. DR HAB. JACEK NIKLIŃSKI,
KIEROWNIK CENTRUM MEDYCYN Y DOŚWIADCZALNEJ

Powierzchnia Centrum Medycyny Doświadczalnej to ponad 1500 m², na której znajdują się: część eksperymentalna wraz z laboratoriami diagnostycznymi oraz salami operacyjnymi, część hodowlana, kwarantanna oraz część gospodarcza.

Hodowla

W części tzw. hodowlanej znajdują się: 10 pokoi hodowlanych (każdy po ok. 20 m kw.), dwa magazyny na sterylny sprzęt, dwie śluzy towarowe (czysta i brudna) oraz śluza osobowa składająca się z prysznicza oraz czystej i brudnej szatni, dwa przelotowe autoklawy, przez które sprzęt dociera do bariery oraz okienko podawcze łączące blok hodowlany z barierą eksperymentalną przeznaczone do przekazywania zwierząt do doświadczeń. Tu również są rygorystyczne przepisy: zwierzęta przekazywane są w szczelnie zamkniętych, sterylnych klatkach IVC (indywidualnie wentylowanych), co zabezpiecza je przed kontaminacją podczas transportu.

Wszystkie pokoje hodowlane mają nowoczesny system wentylacyjny, dzięki któremu zapewnione są, i stale kontrolowane, odpowiednie warunki: nadciśnienie, temperatura 22°C +/- 2°C, wilgotność ok. 55%, 15 wymian powietrza w pomieszczeniu na godzinę (prędkość nie przekracza 0,3 m/s), dzień świetlny 12/12. W pomieszczeniach zamontowane są również kamery podglądowe, które przez całą dobę monitorują zwierzęta.

Zwierzęta i pomieszczenia są okresowo kontrolowane: zgodnie z zaleceniami FELASA raz na kwartał sprawdzany jest stan zdrowia zwierząt (patomorfologia, bakteriologia, wirusologia, parazytologia), okresowo przeprowadzana jest również kontrola sterylności pomieszczeń.

Część eksperymentalna

Drugą, równie istotną, częścią CMD jest ta do przeprowadzania doświadczeń - tzw. część eksperymentalna za barierą. W jej skład wchodzi:

- siedem pomieszczeń dla zwierząt za barierą eksperymentalną, w tym pokój do przeprowadzania eksperymentów w obniżonej temperaturze oraz salę sekcijną, pomieszczenia dla zwierząt zapewniające optymalne warunki ich utrzymania (klimatyzacja zapewnia stałą temperaturę i wilgotność powietrza), oświetlenie 12/12 godzin lub możliwość pracy w całkowitym zaciemnieniu - lampy światła czerwonego, 15-krotna wymiana powietrza na godzinę, nadciśnienie, całodobowa kontrola pomieszczeń dzięki systemowi kamer oraz możliwość prowadzenia zapisu obrazu przez 72 godziny,

- pomiędzy salami operacyjnymi, a pokojami dla zwierząt za barierą eksperymentalną jest okno podawcze gwarantujące utrzymanie właściwego statusu zdrowotnego SPF.

W strukturach organizacji jednostki planowane jest przygotowanie pomieszczenia do wykonywania badań behawioralnych, wyposażonego w najnowocześniejszy sprzęt do tego typu eksperymentów.

Niezwykle istotne jest utrzymywanie myszy i szczurów w klatkach indywidualnie wentylowanych (IVC). Zapewnia to pełną separację zwierząt pod względem zdrowotnym w każdej klatce. Klatki otwierane są wyłącznie pod stacją wymiany klatek, dlatego ewentualnie zakażone zwierzęta

Doświadczenia od środka

Zwierzęta hodowane w białostockim Centrum Medycyny Doświadczalnej mają warunki jak w pięciogwiazdkowym hotelu. **Czekają na nie komfortowe klatki, superczyste powietrze, zawsze właściwa temperatura i najlepsza z możliwych opieka medyczna.**

są w pełni izolowane od zwierząt zdrowych przebywających w tym samym regale. Powietrze do i z każdej klatki dostarczane jest oddzielnie, dzięki temu nie ma ryzyka kontaminacji zdrowotnej zwierząt. Daje to pewność utrzymania zwierząt w statusie SPF podczas całego trwania eksperymentu, nawet przy bardzo długich doświadczeniach.

Sale operacyjne

Centrum Medycyny Doświadczalnej posiada dwie nowoczesnie wyposażone sale operacyjne przystosowane do wykonywania skomplikowanych zabiegów chirurgicznych. Obie sale są klimatyzowane (stały pomiar temperatury i wilgotności). Bariera eksperymentalna jest połączona ze sterylnie czystymi salami operacyjnymi za pomocą okienka podawczego, dzięki czemu możliwe jest utrzymanie zwierząt w standardzie SPF. W pomieszczeniu pomiędzy salami znajduje się system do rekonwalescencji zwierząt, dzięki któremu zwierzęta szybko wracają do zdrowia po przebytych operacjach - jeśli wymaga tego procedura badawcza. W obu salach znajdują się doprowadzenia gazów medycznych (tlen, próżnia, podtlenek azotu i sprężone powietrze) oraz bezcieniowe lampy operacyjno-zabiegowe i podgrzewane stoły operacyjne. W głównej sali operacyjnej znajduje się również kolumna anestezjologiczno-chirurgiczna a obie sale wyposażone są w nowoczesne systemy do anestezji zwierząt.

Klimatyzowane klatki dla zwierząt

Sala operacyjna

W CMD możliwe jest wykonywanie specjalistycznych badań oraz konsultacji naukowych:

- badania toksyczności substancji chemicznych na gryzoniach
- badania biodostępności leków
- analiza stężenia leków w matrycach biologicznych (osocze, mocz, tkanki),
- badania histopatologiczne
- hematologia i biochemia kliniczna.

Centrum Medycyny Doświadczalnej jest jedną z nielicznych jednostek w kraju pozwalającą na prowadzenie badań eksperymentalnych wraz z przeprowadzaniem zabiegów operacyjnych w warunkach SPF (*Specific Pathogen Free*)

Laboratoria

W ogólnodostępnej części budynku Centrum Medycyny Doświadczalnej znajdują się liczne laboratoria przeznaczone do pracy z materiałem biologicznym. Ta strefa obejmuje 8 laboratoriów wraz z wyposażeniem do pracy z materiałem biologicznym:

- Pracownia Hodowli Tkanki,
- Laboratorium Endokrynologiczne,
- Pracownia Mikrobiologiczna,
- Pracownia Toksykologiczna,
- Laboratorium Morfologiczne,
- Pracownia Analityki Medycznej
- Pracownia aparatury Medycznej

Kwarantanna

Centrum Medycyny Doświadczalnej daje możliwość sprowadzenia do jednostki zwierząt z certyfikowanych pol-

skich i europejskich hodowli. Do tego celu zaprojektowano kwarantannę, z wejściem z zewnątrz poprzez służę z kurtyną powietrzną, własnym autoklawem 400 l, 3 pokojami wyposażonymi w system indywidualnie wentylowanych klatek (IVC), komorą laminarną do wymiany klatek, okienkiem podawczym i oddzielną obsługą. Pomieszczenia kwarantanny są klimatyzowane, zapewniając takie same warunki zarówno w hodowli, jak i w eksperymencie.

CMD spełnia najnowocześniejsze standardy, w strukturach ma także część brudną i czystą zmywalną wraz ze sterylizatornią oraz zaplecze gospodarcze.

Centrum Medycyny Doświadczalnej, oprócz działalności obejmującej hodowlę i opiekę nad zwierzętami laboratoryjnymi oraz wykonywanie eksperymentów na tych zwierzętach, prowadzi również przedsięwzięcia o charakterze szkoleniowym, szkoląc pracowników nowo powstających zwierzętarni z całej Polski.

Z Białegostoku w Polskę

Zwierzęta hodowane w CMD są wykorzystywane przez Uniwersytet Medyczny w Białymstoku, ale także trafiają do innych jednostek naukowych i firm farmaceutycznych w całej Polsce. Odbiorcami są m.in.:

- Instytut Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego PAN w Warszawie,
- Centrum Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej im. M. Mossakowskiego PAN w Warszawie
- Uniwersytet Medyczny w Poznaniu
- Uniwersytet Warszawski
- Instytut Fizjologii i Żywienia Zwierząt im. J. Kielanowskiego PAN, Jabłonna
- Warszawski Uniwersytet Medyczny
- Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii, Warszawa
- Instytut Immunologii i Terapii Doświadczalnej PAN, Wrocław
- Uniwersytet Medyczny, Lublin
- Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN, Olsztyn
- Uniwersytet Łódzki, Wydział Biologii i Ochrony Środowiska, Zakład Neurofizjologii
- Instytut Genetyki i Hodowli Zwierząt, Jastrzębiec
- Instytut Przemysłu Organicznego, oddział w Pszczynie

Centrum wykonuje również badania na zlecenie firm komercyjnych. ■

**MGR AGNIESZKA POPIELSKA,
DR INŻ. KATARZYNA KISIEL,
MGR MAGDALENA ZARON-TEPEREK,
PROF. DR HAB. JACEK NIKLIŃSKI**

Budynek CMD zajmuje łączną powierzchnię 1514m², na której wydzielono odrębne strefy w zależności od funkcji i przeznaczenia. Na ponad połowie tej powierzchni realizowane są badania *In Vivo* oraz *In Vitro*. Głównym obszarem jest tzw. bariera eksperymentalna, w której znajdują się oddzielone systemem śluz, pomieszczenia utrzymania zwierząt w eksperymencie, sala sekcyjna oraz pracownia behawioralna. Tuż obok usytuowane są laboratoria (m.in. toksykologiczne, morfologiczne) wraz z dwiema salami operacyjnymi z przedsiónkami oraz pokojami przechowywania materiałów biologicznych w warunkach kontrolowanych. Odrębny obszar stanowią pomieszczenia hodowli zwierząt i kwarantanny, archiwum, sterylizatornia oraz część gospodarcza. Po 10 latach funkcjonowania Centrum Medycyny Doświadczalnej możemy stwierdzić, że powierzchnia, która przy projektowaniu budynku wydawała się być wystarczająca, dziś - ze względu na ilość wykonywanych badań i licznej współpracy z innymi jednostkami - stanowi pewne ograniczenie i zmusza zarządzających CMD do bardzo szczegółowego planowania badań i organizowania pracy całego personelu.

Dzięki wykwalifikowanemu personelowi posiadającemu wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu badań naukowych, nowoczesnej wyposażonej jednostce, a także hodowli zwierząt laboratoryjnych o potwierdzonym statusie zdrowotnym SPF (Specific Pathogen Free), CMD jest ważnym partnerem zarówno dla instytucji naukowych, uczelni wyższych, konsorcjów naukowo-biznesowych, jak i dla samego przemysłu farmaceutycznego, chemicznego, spożywczego etc.

Centrum Medycyny Doświadczalnej jest wykonawcą lub współwykonawcą badań naukowych, których pomysłodawcami i/lub kierownikami projektów są pracownicy naukowcy uczelni medycznych, rolniczych. Z założenia CMD stanowi zaplecze badawcze dla pracowników Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku oraz białostockich szpitali. W naszej jednostce swoje badania realizują m.in.:

Klinika Reumatologii i Chorób Wewnętrznych, UMB

- Ocena roli 12/15-lipoksygenazy (12/15 ALOX) w rozwoju procesu zapalnego oraz przebudowy dróg oddechowych w eksperymentalnym modelu astmy indukowanej alergenami roztoczy kurzu domowego
- Ocena roli 12/15-lipoksygenazy (12/15 ALOX) w patogenezie włóknienia płuc w oparciu o eksperymentalny model włóknienia płuc indukowanego bleomycyną

Klinika Gastroenterologii i Chorób Wewnętrznych, USK Białystok

- Współdziałanie czynników środowiskowych (palenie papierosów) i genetycznych (mutacja K-Ras) w procesie rozwoju przewlekłego zapalenia trzustki i raka trzustki u myszy
- Ocena komórkowych i molekularnych mechanizmów odpowiedzialnych za korzystny wpływ palenia papierosów na przebieg wrzodziejącego zapalenia jelita grubego u myszy
- Wpływ palenia papierosów na rozwój przewlekłego zapalenia trzustki i raka trzustki u myszy

Centrum badań niezwykłych

Kiedy 10 lat temu Centrum Medycyny Doświadczalnej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku się otwierało, było jedną z najnowocześniejszych placówek w kraju i w Europie. **Czy nadal tak jest? Jak CMD zmieniało się przez te lata? Z jakimi jednostkami współpracuje i jakie badania wykonuje?**

- Wpływ stosowania antybiotyków w okresie wczesnorozwojowym na układ odpornościowy myszy
- Analiza wpływu zmian składu mikrobiomu jelitowego na rozwój nieswoistych chorób zapalnych jelit i raka jelita grubego u myszy

Klinika Alergologii i Chorób Wewnętrznych, UMB

- Ocena wpływu równoczesnej blokady 12/15-lipoksygenazy (12/15ALOX) i cyklogenaz (COX) na rozwój procesu zapalnego oraz przebudowy dróg oddechowych w eksperymentalnym modelu astmy indukowanej alergenami roztoczy kurzu domowego

Samodzielna Pracownia Biofarmacji, UMB

- Analiza potencjału antyoksydacyjnego i przeciwzapalnego białek immobilizowanych na nanocząsteczkach

Zakład Farmacji Stosowanej, UMB

- Ocena synergistycznego efektu hipoglikemicznego alinianu sodu i metforminy w postaci mikrosfer oraz ich wpływ na farmakokinetykę leku.

Zakład Farmakoterapii Monitorowanej, UMB

- Układ RANKL/Osteoprotegeryna-sojusznic czy przeciwnik kalcyfikacji naczyń modelu przewlekłej choroby nerek u szczura

CMD/ Zakład Toksykologii, UMB

- Ocena toksykologiczna imidaklopridu w badaniu 28-dniowym toksyczności dawki powtarzanej doustnej

SPZOZ Wojewódzki Szpital Zespolony im. Jędrzeja Śniadeckiego w Białymstoku

- Ocena wpływu ekspozycji na dym tytoniowy na ekspresję czynników regulujących angiogenezę u myszy z wyciszonym genem 12/15 ALOX.

CMD jako jednostka multidyscyplinarna współpracuje również z:

- Uniwersytetem Medycznym w Lublinie, I Wydział Lekarski z Oddziałem Stomatologicznym w ramach prac badawczo-rozwojowych nad produktami i urządzeniami dla medycyny i stomatologii oraz weterynarii.
- Choroby nowotworowe u ludzi (patogeneza raka endometrium).
- Instytutem Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności Polskiej Akademii Nauk w Olsztynie, w ramach czterech projektów:
- Badanie nowych cząsteczek w leczeniu nowotworów

wykazujących ekspresję receptora hormonu folikulo-tropowego (FSHR),

- Molekularny mechanizm transformacji nowotworowej komórek macierzystych/progenitorowych kory nadnerczy
- Rola czynnika transkrypcyjnego FOXN1 w procesie gojenia urazów skóry - od gojenia naprawczego z wytworzeniem blizny, poprzez bezbliznową regulację aż do niegojących się ran u chorych na cukrzycę.
- Nowe terapie endokrynne w rakach hormonozależnych

Centrum Medycyny Doświadczalnej jest także partnerem dla przemysłu farmaceutycznego, konsorcjów naukowo-biznesowych:

- Celon Pharma Sp.z.o.o. w ramach badań innowacyjnych leków i ich profili farmakokinetycznych, aktywności biologicznej, badań toksykologicznych.

W CMD badane są cząsteczki, które w niedalekiej przyszłości mają być lekami na: *choroby układu nerwowego* włączając w to schizofrenię, chorobę Alzheimera, demencję, płasawicę Huntingtona, depresję, *choroby metaboliczne* w tym cukrzycę typu II oraz otyłość oraz *nowotwory lite*: pęcherza, żołądka, endometrium oraz płuca

- Mabion S.A. w ramach oceny aktywności biologicznej leków
- ChM Sp.zo.o w ramach badań toksykologicznych materiałów bioresorbowalnych
- NanoVelos S.A. w ramach oceny toksyczności i skuteczności przeciwnowotworowej nowych cząsteczek o potencjalnych właściwościach antynowotworowych.

W CMD realizowane są niejednokrotnie badania i projekty, które odbywają się zgodnie z systemem jakości, jakim jest Dobra Praktyka Laboratoryjna (DPL). W tym miejscu warto przypomnieć, że od 2012 roku Centrum Medycyny Doświadczalnej posiada wdrożony system Dobrej Praktyki Laboratoryjnej, którego potwierdzeniem jest przyznanie międzynarodowego certyfikatu zgodności wykonywanych badań z DPL.

Dobra Praktyka Laboratoryjna wymusza na Zarządzających Jednostką (czytaj Zarządzających CMD) oraz na wszystkich pracownikach obowiązek stosowania się do procedur, instrukcji i regulaminów, które stanowią fundament i podstawę funkcjonowania jednostki w systemie DPL. Narzucone odgórnie zasady postępowania podczas planowania, a następnie wykonywania badań, mogą stanowić pewne utrudnienie dla osób wykonujących część eksperymentalną badań.

MAGDALENA ZARON-TEPEREK

KIEROWNIK PROGRAMU ZAPEWNIENIA JAKOŚCI

Mały zwierzak, wielka sprawa

Czarne, brązowe, białe i zupełnie łyse. Myszy i szczury.

Niektóre podatne na nowotwory, inne odporne na naświetlanie.
To mieszkańcy Centrum Medycyny Doświadczalnej.

W CMD hodowane są szczury i myszy o statusie zdrowotnym SPF, sprowadzane z trzech renomowanych ośrodków hodowlanych na świecie: Jackson Laboratory, Charles River i Harlan Laboratory. Jest ich kilka gatunków.

Stado niekrewniacze szczurów Wistar Cmdb:WI

Stado to zostało opracowane w Instytucie Wistar w 1906 roku do użytku w badaniach biologicznych i medycznych. Jest to pierwsze stado opracowane w czasie, kiedy jako zwierzę modelowe, głównie stosowało się mysz domową (*Mus musculus*). Do CMD w Białymstoku szczury Wistar zostały sprowadzone z Charles River Laboratories.

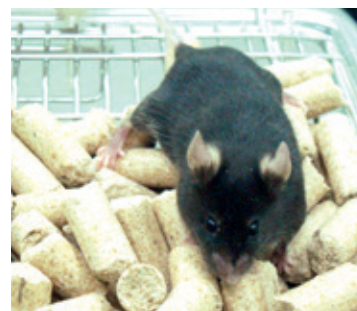
Jest to stado niekrewniacze o umaszczeniu albinotycznym. Obecnie są one jednymi z najbardziej popularnych szczurów używanych do badań laboratoryjnych. Charakteryzują się bardzo szeroką głową, długimi uszami i ogonem o długości, która nie przekracza długości korpusu. W zależności od obciążenia i diety maksymalna żywotność szczurów Wistar wynosi około 1200 dni (3,2 roku) dla samców i 1400 dni (3,8 lat) dla samic. Mediana długości życia wynosi 850 dni dla samców i 900 dni samic.

Szczury Wistar mają wyjątkowo wysoką zdolność reprodukcyjną. Zarówno samce i samice średnio są dojrzałe płciowo w wieku 2-3 miesięcy. Cykl płciowy wynosi 4-5 dni. Ciąża trwa 20-21 dni. Średnia liczebność miotu wynosi 10 osobników.

Stado Wistar jest uniwersalnym i szeroko wykorzystywanym modelem do badań medycznych i biologicznych. Jego podatność na występowanie spontanicznych nowotworów czyni go idealnym modelem do stosowania w badaniach onkologicznych i w badaniach nad procesem starzenia się organizmu. Ponadto model ten wykorzystywany jest w badaniach toksykologicznych, farmakokinetycznych, fizjologicznych oraz w badaniach nad chorobami zakaźnymi.

Szczep wsobny myszy C57BL6/cmdb

Szczep został opracowany przez dr C.C. Little w 1921 roku. Little skojarzył przypadkowo dobrane myszy, wybierając z jednego miotu samicę i samca. Otrzymane potomstwo było fenotypowo czarne i brązowe. Poprzez dalsze

kojarzenie w bliskim pokrewieństwie ta sama krzyżówka dała początek szczepom C57BL i C57BR. Z Hall szczep ten trafił w 1948 roku do The Jackson Laboratory, a następnie do CMD.

C57BL/6 jest najczęściej używanym szczepem hodowanym. Jest to szczep wsobny o czarnym umaszczeniu w odróżnieniu do szczepu BALB/c jest odporny na napromieniowanie. Charakteryzuje się małą podatnością na występowanie spontanicznych mutacji, ma niską podatność na nowotwory, a jego krwiotwórcze komórki macierzyste wykazują znacznie opóźnione starzenie w stosunku do BALB/c i DBA/2. Myszy C57BL/6 wykazują wysoką podatność na otyłość wywołaną cukrzycą typu 2 i miażdżycą, wysoką zapadalność na mikroftalmię i inne powiązane nieprawidłowości oczu, wypadanie włosów związane z nadmiernym lizaniem futra oraz zwiększoną częstość występowania wodogłowia i wad zgryzu. U myszy C57BL/6 rozwija się również poważna i progresywna utrata słuchu w późniejszym życiu.

Myszy C57BL/6 charakteryzują się długą zdolnością rozrodczą. Miot może liczyć nawet do 20 młodych. Posiadają one dłuższe i bardziej regularne cykle owulacyjne od myszy DBA/2 i C3H/HeJ.

Szczep C57BL/6 Jest powszechnie stosowany jako szczep ogólnego przeznaczenia i jest podstawą dla pokolenia kongenicznego, zawierającego zarówno spontaniczne, jak i indukowane mutacje. Myszy C57BL/6 są wykorzystywane w wielu różnych obszarach badawczych m.in. badaniach układu krążenia, biologii rozwojowej, cukrzycy i otyłości, genetyce, immunobiologii, neurobiologii i w badaniach czuciowo-nerwowych. Szczep C57BL/6J był źródłem DNA dla międzynarodowej współpracy, która utworzyła pierwszy, wysokiej jakości szkic sekwencji genomu myszy. Myszy C57BL/6 są również powszechnie stosowane przy produkcji myszy transgenicznych.

Szczep wsobny myszy BALB/cmdb

W 1913 roku Halsey J. Bagg z „Memorial Hospital” w Nowym Jorku opracował szczep o nazwie „Bagg Albino”. Następnie hodowane były wsobnie od 1923 roku przez McDowella. W 1935 roku doktor George Davis Snell przeniósł myszy te do Jackson Laboratory, skąd zostały sprowadzone do CMD.

Myszy BALB/c to szczep wsobny o umaszczeniu albinotycznym. Szczep charakteryzuje się niską zapadalnością na samorzutne nowotwory sutka, występują natomiast nowotwory jajnika, płuc, nadnerczy oraz arterioskleroza. Myszy te są wrażliwe na napromieniowanie, wykazują wysokie ciśnienie i szczególną wrażliwość na choroby górnych dróg oddechowych. Należą do myszy późno dojrzewających, ale o długotrwałej zdolności rozrodczej. Wahania wagowe między samcem i samicą są niewielkie. Myszy są stosunkowo odporne na dietę wywołującą miażdżycę, wykazują spontaniczne dystroficzne zwapnienia serca, są odporne na indukcję doświadczalnego alergicznego zapalenia mózgu i rdzenia (EAE)

Myszy laboratoryjne należą do zwierząt poliestrycznych. Dojrzałość płciową uzyskują w wieku 21 dni, jednak dojrzałość hodowlaną osiągają w wieku około dwóch miesięcy. Miot liczy od 4 do 10 młodych. Ciąża trwa 21 dni.

Szczep ten jest wykorzystywany w wielu różnych dziedzinach naukowych. Szczególnie często stosowany jest do badań immunologicznych między innymi do produkcji przeciwciał monoklonalnych z użyciem komórek pochodzących z komórek śledziony myszy BALB/c. Ze względu na stosunkowo częste zmiany w układzie naczyniowo-sercowym szczep ten jest powszechnie stosowany do badań nad tym układem. Ponadto szeroko wykorzystywane są w badaniach onkologicznych oraz w badaniach nad chorobami zakaźnymi.

Szczep wsobny szczurów SHR/NHsd

Szczep wsobny szczurów Wistar KyotoWKY/NCrl

Centrum prowadzi hodowlę myszy z defektami immunologicznymi. Szczep ten został sprowadzony z firmy The Jackson Laboratory:

- heterozygoty CBy.Cg-Foxn1<nu>/cmdb

Hodowla myszy szczepów wysokowy-specjalizowanych stanowi dumę Centrum Medycyny Doświadczalnej.

Drugą bardzo ważną częścią działu hodowli zwierząt laboratoryjnych jest hodowla zwierząt genetycznie modyfikowanych (GMO). W Centrum namnażane są następujące szczepy transgeniczne:

- B6.129S2-IL6/cmdb - wykorzystywany w badaniach nad chorobą Alzheimera
- B6.129S2-Alox15<tm1Fun>/cmdb - Homozygotyczne myszy z niedoborem (12/15-LOX), zmutowane. Zaburze-

nie mieloproliferacyjne (podobne do ludzkiej przewlekłej białaczki szpikowej). Zmutowane myszy mogą być użyteczne w badaniach zaburzeń mieloproliferacyjnych, przewlekłej białaczki szpikowej, raka i innych.

- C57BL/6-Tg(CAG-EGFP)10sb/J - Szczep myszy transgenicznych C57BL/6-Tg(CAG-EGFP)10sb/J wykazuje ekspresję białka wzmocnionej zielonej fluorescencji (EGFP, ang. enhanced green fluorescent protein). Twórcą szczepu myszy C57BL/6-Tg(CAG-EGFP)10sb/J był zespół dr. Masaru Okabe z Osaka University, który stworzył cząsteczkę cDNA kodującą białko EGFP z natywnej formy białka zielonej fluorescencji (GFP, ang. green fluorescent protein), wyizolowanej z meduzy *Aequorea victoria*. Cząsteczka cDNA EGFP znajduje się pod kontrolą promotora kurzej β -aktyny i wzmacniacza cytomegalowirusa i w rezultacie u myszy C57BL/6-Tg(CAG-EGFP)10sb/J wykazuje zieloną fluorescencję, we wszystkich typach komórek poza erytrocytami i sierścią, w wyniku ekspozycji na źródło światła o długości fali 488 nm (Okabe et al., FEBS Lett. 1997). Stabilność genetyczna i fenotypowa jest utrzymywana poprzez system kojarzenia (inbred C57BL/6 x hemizygota Tg(CAG-EGFP)10sb/J). Białko EGFP nie wykazuje toksyczności i nie wpływa na fizjologię żywego organizmu myszy. W związku z powyższym myszy EGFP oraz ich tkanki używane są w badaniach z użyciem mikroskopii fluorescencyjnej i konfokalnej, zarówno in vivo, jak też in vitro.
- B6.Cg-Tg(alb-cre)21Mgn/J - wykorzystywany w badaniach nad nowotworami tarczycy i wątroby
- MIR146a ROSAKI IB4 - wykorzystywany w badaniach nad nowotworami tarczycy i wątroby
- B6.cg-Tg(UBC-cre/ESR1)1Ejb/J - wykorzystywany w badaniach nad nowotworami tarczycy i wątroby
- DBA/2J - wykorzystywany w badaniach onkologicznych
- B6129S7;Inhbatm1Zuk/J - wykorzystywany w badaniach onkologicznych
- STOCK Gata4tm1.1Sad/J - wykorzystywany w badaniach onkologicznych
- B6Ei.129S1(Cg)-Zfp2tm2Sho/Eij - wykorzystywany w badaniach onkologicznych
- FVB-Tg(Nr5a1-cre)2Lowl/J - wykorzystywany w badaniach onkologicznych

Trzy szczepy: B6.Cg-Tg(alb-cre)21Mgn/J, MIR146aROSAKIIB4, B6.cg-Tg(UBC-cre/ESR1)1Ejb/J wykorzystywane były w unijnym projekcie badań nad nowotworami tarczycy i wątroby, prowadzonymi wspólnie z Katedrą Chirurgii Ogólnej, Transplantacyjnej i Wątroby Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego.

Innowacyjne badania myszy GMO dostarczają istotnych implikacji praktycznych, które przyczynią się do wprowadzenia nowych strategii terapeutycznych.

LEK. WET. KRZYSZTOF TOMKIEL,
MGR AGNIESZKA POPIELSKA,
DR INŻ. KATARZYNA KISIEL,
MGR MAGDALENA ZARON-TEPEREK,
PROF. DR HAB. JACEK NIKLIŃSKI